

של דין. ועל זה מוסיף הכתוב, מה אקוב לא קבה "א-ל", ומה אזעום, לא זעם "י-ה-ו-ה".

אצל בלעם כתוב "ויבא א' אל בלעם", ואצל משה כתוב "ויקרא אל משה", לכאורה נראה שבלעם ח"ו יותר חשוב ממשה, שהרי ה' בא אליו. ומפרש ה"דעת זקנים" ע"י משל, אדם מצורע בא אל שער-המלך, והמלך יושב בארמונו, באו להגיד למלך, שהמצורע מבקש ליכנס אליו, אמר המלך, אל תכניסו אותו, שלא ילכלך את הארמון, אלא אני אצא אליו. אך כשבא איש מכבוד אל המלך, אז המלך קוראו שיכנס בפנים, ומדבר אליו בדרך-כבוד. כך, אצל בלעם, ה' בא אליו, ואת משה קראו ה' שיבא בפנים.

ה' אמר לבלעם קום לך אתם... וילך עם שרי מואב... ויחר אף ה'. שואלים, הרי ה' נתן לו רשות ללכת, אם-כן למה נאמר ויחר אף ה', ומפרש הגר"א, כי יש ב' לשונות "אתם" ו"עמם", אתם פ"י, שהולך אתם, אך לא בעצה אחת, ועמם פ"י, שהולך עמם ביחד, בעצה אחת, הקב"ה אמר לבלעם, "קום לך אתם" וכתוב וילך "עם" שרי מואב" ולכן ויחר אף ה' (קול אליהו).

ויחבוש את אתונו. אמר לו הקב"ה, רשעו, כבר קדמך אברהם אביהם, שנאמר "וישכם אברהם בבקר, ויחבוש את חמורו" (רש"י). שואלים, למה מדמים את אברהם הצדיק לבלעם הרשע, ומפרש אחד מן הצדיקים, שאמר לו ה' בק"ו, אם אברהם הצדיק רצה לשחוט את בנו כדי לעשות רצוני, ולבסוף לא יצא מזה כלום, כל-שכן אתה שמתכוין לקלל את בני נגד רצוני, בודאי לא ייצא מזה כלום.

התרגום יונתן אומר, בלעם זה לבן, האר"י הק' אומר, שהם היו אותה נשמה, לבן ר"ת: לבן, בלעם, נבל. זהו נבל שכתוב עליו בספר שמואל א' פרק כה, פסוק ג' ושם האיש נבל וגו' והאיש קשה ורע מעללים.

גדר מזה וגדר מזה. אומר רש"י, סתם גדר של אבנים. כי יעקב כרת ברית עם לבן "גל עד" שאסור לעבור את הגל לעשות רעה אחד לשני, וזהו שמפרש רש"י, "גדר של אבנים" שלא קיים לבן את הברית. ולכן נענש בלעם מהגדר "ותלחץ רגל בלעם" (מענינה של תורה).

רש"י מביא בשם ה"מדרש תנחומא", שבלעם נעצר ג' פעמים, סימן אבות הראהו. מסביר ה"דעת זקנים", בתחילה נעצר, והיה לו דרך מב' הצדדים, ורמז לו שיכול לקלל משני הצדדים, מימין - לבני ישמעאל, ומשמאל לבני קטורה, וזהו סימן לאברהם. בפעם השנייה, נעצר והיתה לו דרך רק מצד אחד וזה רק לעשו, וזהו סימן ליצחק. בפעם השלישית, נעצר ולא היתה לו דרך כלל, וזהו סימן ליעקב, שכל בניו היו צדיקים, ואין לו שום דרך לקללם. וזהו שאמר רש"י, סימן אבות הראהו.

מה עשיתי לך, כי הכיתני זה שלש רגלים. למה כתוב רגלים, ולא כתוב פעמים, מפרש רש"י, שרמזה לו, אתה הולך לעקור אומה שחוגגת שלש-רגלים. שואלים, למה הזכירה לו דוקא את מצות שלש רגלים, יש מפרשים, כי כלל-ישראל מקיימים מצות עליה-לרגל בשמחה, ככתוב "שמחתי באומרים לי בית ה' נלך", ואפילו שהיה עליהם ללכת דרך ארוכה, כמו שאמרו חז"ל, שהיה מהלך רב של 15 יום עד נהר-פרת, ובודאי באמצע הדרך הם מצטערים ונכשלים בעצים ובאבנים ובסלעים, ובכל-זאת עושים מצוה זו בשמחה, ואתה שקיבלת פעם-אחת מכה בקיר, כבר אתה כועס ומכה (תורת הפרשה).

ויש מפרשים, ה' שאל לבלעם, אתה רוצה לקלל את ישראל ולהשמידם, ואז, מי יקיים את התורה, אמר לו בלעם, אני אקיים

וירא בלק בן צפור. למה נקרא שמו בלק - שבא ללוק את דמם של ישראל. בן צפור שעף עליהם כצפור לקללם (בעל הטורים). כלחוד השור. למה דווקא שור, מפני שהשור אין לו שיניים למעלה, ועוקר עם השורש (דעת זקנים).

למה נקרא שמו בלעם? שרצה לבלוע את עם ישראל. שואלים, רש"י אומר שהגויים ביקשו נביא, וה' נתן להם את בלעם לנביא, ואומרים חז"ל, שכוחו היה ככוחו של משה, ודרשו על הכתוב "ולא קם נביא בישראל כמשה" בישראל לא קם, אבל בגויים קם, אם-כן איך היה רשע כל-כך, והלא ה' דיבר אתו. ומתרגמים ע"פ משל, ב' נשים ביטלו אותו תבשיל, אצל האחת יצא האוכל בטעם ובריח טוב ונעים, ואילו אצל השניה יצא התבשיל בטעם ובריח רע, שאלה אותה האשה לחברתה, הרי שתינו ביטלו אותו תבשיל, ולמה שלי יצא מקולקל, השיבה השניה, תגיד, האם רחצת את הכלי יפה לפני שבישלת בו, אמרה לה, לא רחצתי את הכלי, השיבה לה, אי"כ מובן הדבר, שבישלת את התבשיל הטוב, בתוך כלי מלוכלך, ולכן יצא כך התבשיל. וזהו הנמשל, משה הכין את-עצמו לכלי יפה במצוות ובמעשים-טובים, כאשר מצינו, כשהיה רועה צאן, וריחם על הצאן, ולכן היה כלי צח ונקי וקיבל השראת השכינה, ועלה במעלות הנבואה, משא"כ אצל בלעם שהיה מלוכלך ומטונף, וקלקל את כל הטוב שקיבל.

הנה עם יצא ממצרים. למה היה צריך להזכיר זאת, מפרש ה"אור החיים", שבלק אמר לבלעם, אתה היית מהיועצים של פרעה על גזירת היאור והתבן, ועצותיך לא הצליחו, והראיה "הנה עם יצא ממצרים" בכבוד ובריבוי, ואמר לו, עכשיו לך אתם בדרך אחרת.

כי ידעתי את אשר תברך מבורך. שואל ה"אור החיים", איך יתכן שפה טמא כזה יתקיימו ברכתיו, אלא האמת היא, שברכת בלעם כברכת חמור, רק ידע את מזלו של האיש מאיצטגנינות שלו, אם עשיר יהיה, או מלך, או שר, ולפי זה היה מברכו, והיתה הברכה כאילו מתקיימת, ואח"כ היה בא ודורש ממנו כסף. ויש מוסיפים על-זה, שזה מה שאמר הכתוב "אשר תברך, מבורך" שכבר מבורך מקודם.

וקסמים בידם. מפרש רש"י, "קסם זה נטלו בידם, אם יבא מיד יש בו ממש, אם ידחנו אין בו תועלת, וכשאמר לינו פה הלילה, אין בו תקוה". שואל הגר"א, מה ענין של שלש הלשונות-"ממש", "תועלת", "תקוה". ומפרש, אצל משה מצינו לפעמים שאומר, כעת אין לי תשובה, "עמדו ואשמעה מה יצוה ה'", ולכן אמרו, אם בלעם יבא מיד, יש בו ממש, דהיינו שיש בו מעלה גדולה ממשה, ואם יאמר להמתין קצת, אין בו תועלת שאז כוחו כמו של משה, ואם יקלל, אז משה יבטל את הקללה, וכשאמר לינו פה הלילה אם-כן כוחו פחות ממשה, ואז אין בו שום תקוה.

בלעם היה יודע דעת עליון - שהיה יודע את הרגע שה' כועס, וברגע זה אפשר לומר את המלה בלם, וזהו שנאמר "ותרועע מלך" בו" שתיבת "כלם" נתהפך למלך. או שקללה שהתחיל לומר באותו רגע היתה מזיקה אף אח"כ (תוס' ברכות ז' ע"א).

לא אוכל לעבור את פי ה' א' לעשות קטנה או גדולה. קשה, אם קטנה אינו יכול, אז בודאי לא יוכל לעשות גדולה. ומפרש הגר"א, שה' שם לבלעם שני כלים, רסן, וחכה, הוא רצה לקלל בשם אלוקים מדת הדין, בא הרסן ועצרו, ונשאר בשם א'-ל שזהו מדת הרחמים, בא לקלל בשם קטן י-ה שזה מדת הדין, באה החכה, ומשכו לפיו, ויצא השם י-ה-ו-ה שזהו מדת הרחמים, וזהו שאמר בלעם, "קטנה או גדולה" היינו לא שם קטן של דין, ולא שם גדול

את התורה, אמר לו ה', אתה סומא בעין אחת, וחגיר ברגל אחת, ופטור אתה מלעלות לרגל, אם-כן מה יהיה עם מצות עליה לרגל (מענינה של תורה).

בלק הקריב 42 קרבנות: ב"במות בעל" בנה 7 מזבחות, ועל כל מזבח הקריב פר ואיל, הרי 14. ב"שדה צופים" בנה 7 מזבחות, ועל כל אחד הקריב פר ואיל, הרי 14. ב"ראש הפעור" ג"כ בנה 7 מזבחות, ובכל מזבח הקריב פר ואיל, הרי 14, סה"כ 42 קרבנות. ואמרו חז"ל, שבזכות שהקריב 42 קרבנות, זכה ויצאה ממנו רות.

למה בנה ז' מזבחות, כנגד ז' מזבחות שבנו כל האבות. אברהם בנה 4 מזבחות, יצחק בנה מזבח אחד, ויעקב בנה 2 מזבחות. אמר בלק, אני אבנה ז' מזבחות, כנגד מה שבנו כל שלשת האבות.

סימן למספר מזבחות שבנו האבות, סוף התיבה אברהם מ' במספר קטן 4 שהוא בנה 4 מזבחות, סוף התיבה יצחק ק' במספר קטן 1 שהוא בנה 1 מזבח, סוף התיבה יעקב ב' שהוא בנה 2 מזבחות.

לְקַב אִיבִי לְקַחְתִּיךָ וְהָיָה בְרַכְּתָּ בְּרַךְ, "לקב" בגימטריא 132, כמספר הימים בשנה שאין אומרים בהם תחנון. "ברך" בגימטריא 222, כמספר הימים בשנה שאומרים בהם תחנון. ביקשתוך לקלל את הימים השמחים, ואתה בירכת גם את הימים שאומרים בהם תחנון. (חת"ס בשם רעק"א)

הן עם לבדד ישכן. חז"ל אומרים שבלק אמר לבלעם, אם אין אתה יכול לקלל את ישראל לבד, אז תקלל אותם ביחד עם עוד אחת מהאומות, השיב לו בלעם, "הן עם לבדד ישכן", עם ישראל מובדלים משאר האומות במאכלם – שאוכלים רק מאכלים כשרים, בלבושם – שלובשים ציצית, בבתיהם – שמניחים מזוזה, בגופם – שהם מהולים. ה"בני יששכר" אומר, לפעמים רואים בני-נוער כשהם צעירים, הם מוצלחים ביותר בכשרונותיהם, וכשגודלים הם חלשים בתורה, וזה בגלל שאין נזהרים באכילתם, ומטמטס את הלב.

ויש מפרשים, כי הגויים משולים למים, שנאמר "והרשעים כים נגרש", וישראל משולים לאש, ככתוב "והיה בית יעקב לאש", הטבע של מים, כאשר הם ביחד עם אש, אז הם מכבים את האש, אך אם הם בנפרד, אז האש מייבשת את המים. גם אצל ישראל, כאשר הם ח"ו ביחד עם הגויים, הגויים שולטים בהם, אך אם הם בנפרד, אז ישראל מתגברים, ומייבשים אותם, וזהו הפי' "הן עם לבדד ישכן" שהם נפרדים מהגויים, ולכן לא יוכל עליהם (מהר"ל מפראג).

שתם העין. מספרים, שבשואה היה נאצי-רשע ימ"ש, והיתה לו עין אחת תותבת, ותפס יהודי אחד, ואמר לו שהוא חייב לומר לו איזה עין היא אמיתית, ואיזו היא עין תותבת, ואם לא ידע, יהרג אותו, היהודי התפלל אל ה' והצליח לומר לו איזו היא העין האמיתית, שאלו, מאין הצלחת להבחין, והשיבו, שהוא רואה בעין-אחת שהשנאה ליהודים יוקדת בה, ובעין השניה אינו רואה כך, אזי ידע איזו היא העין האמיתית.

שתם העין. רש"י מפרש שנפלה לו עין אחת, שתום פירושו פתוח, עין עקורה, והתרגום מפרש שפיר חזי, שהוא רואה טוב. יש מפרשים שאין זה סתירה בין הפירושים, שעין אחת הוא קלקל, אבל העין השניה שלא יכולה לראות לא קלקל בהסתכלות אסורה, וממנה ראה את הנבואה, וזה הכוונה שפיר חזי, שבעין העקורה יכול היה לראות הנבואה. והתוס' בנדה ל: כתבו דשתום הוא לשון גילוי ופתיחה כדמתרגם דשפיר חזי וכן בלשון המשנה במסכת ע"ז (סט). הוא לשון פתיחה "כדי שישתום וישתום ויגוב", וכאן דייקו חז"ל שנסתמה עינו מדכתוב שתום העין בלשון יחיד, ומה שכתוב (כד, ד) וגלוי עינים, היינו שבתחלה היה גלוי עינים, אך אח"כ נעקרה עין אחת.

כתוב (איכה ג, ח) גם כי אזעק ואשוע שתם תפלתי. ומפרש השל"ה 'שתם' בשי"ן וקרינן בסמך, ושתם בשי"ן פירושו פתוח, כמו 'שתם העין', ובא לומר, שאף על פי שסתום, פתוח הוא קצת להתפלל אל ה' דרך ארץ ישראל, ולשלוח התפלה דרך שער השמים כמו שאמרו רז"ל בברכות ל ע"א. האבן עזרא והרמב"ן כותבים

שהמילה 'שתם' נמצאת רק פעם אחת בכל תנ"ך בפרשתינו 'שתם העין, לפי השל"ה יש גם באיכה (שם) לפי הכתיב, ולא לפי הקרי. נפל וגלוי עינים. אומרים בשם צדיק אחד שמרמז שכל הנפילות של האדם הוא רק מפני שאינו שומר על עיניו. מה טבו אהליך יעקב. אומרים חז"ל, אלו בתי-כנסיות ובתי-מדרשות. מספרים, שפעם אחת שאל אחד את הנצי"ב מוואלוז'ין, היאך יכול להתגורר בסמוך לישיבה שיש בה רעש גדול, וקול-תורה, ואיך זה שאין זה מפריע לו לישון. ענה הנצי"ב ואמר, כי הרי גם ליד טחנת-הקמח מתגוררים בעלי-הבית של הטחנה, ולא שמעתי שיש להם טענות על רעש הטחנה, ואדרבה, יש להם שינה עריבה ומתוקה כל מה שהטחנה עובדת יותר, לאחר שיודעים שמרויחים ממנה הרבה כסף, גם אני כאשר שומע אני את קול-התורה, אז אני חושב על הכתוב "מה טבו אהליך יעקב" ואני נהנה מתוך שינה (תורת הפרשה).

בפסוק "מה טבו אהליך יעקב משכנותיך ישראל" יש ו' תיבות, כנגד 6 מקדשות שהיו לישראל: גלגל, שילה, נוב, גבעון, בית-ראשון, בית-שני (בעל הטורים).

בלעם קינא על המקדשות, כי 40 השנים שהיה המשכן במדבר כבר עברו, ולכן דיבר רק על 6 מקדשות העתידים להיות בארץ ישראל.

יצחק אמר אורידך ארור ומברכך ברוך, ובלעם אמר להיפך מברכך ברוך ואורידך ארור, כי יצחק רצה באמת לברך, ולכן סיים באחרונה בברוך, אבל בלעם שכוונתו לקלל, לכן סיים באחרונה בארור. ורש"י בפר' תולדות מפרש, הצדיקים תחילתן יסורים וסופן שלווה, ואוריהם ומצעריהם קודמים למברכיהם, לפיכך יצחק הקדים קללת אורדים לברכת מברכים, והרשעים תחילתן שלווה וסופן יסורים לפיכך בלעם הקדים ברכה לקללה.

כלל ישראל יוצאים מבלעם, כי בלעם זה לבן, וזה שאמר "לכה ארה ליי" שאם מקלל את ישראל זה כמו שמקלל את עצמו, "ליי" גימטריא 40, רמז על דוד המלך שמלך 40 שנה.

לכאורה היה יכול בלעם לבקש שכר, שנאמר ואברכה מברכך שזה שמברך את ישראל נתברך וא"כ מגיע לו שכר, על זה נאמר בפר' כי תצא, ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה, מה פירוש לך, כלפי לך – כלל ישראל זה ברכה, אבל אליו דהיינו לבלעם נחשב עדיין לקללה.

כתוב בספר שבחי האר"י שבאו שני עורבים לבקש ממנו תיקון וגירש אותם, והם היו גלגולי נשמות בלק ובלעם, ואמר להם אתם שבאתם לקלל את ישראל אין לזה תיקון, ומוסיפים למה עורבים, כי העורבים הם עופות אכזריים.

בלק ר"ת: ברכה לא קללה. בלעם ועמלק נקראים בשני הכיוונים, גם השם בלק מרומז באלכסון.

בל	עם
עמ	לק

דברי חזק בתפילה

כתוב בהלכה שצריכים להתפלל כמונה מעות, אבל לכאורה אנו רואים שהקופאי בבנק סופר את הכסף במהירות, וכדיום יש מכונה שסופרת המעות במהירות רבה, והאיך אפשר לדמות את התפילה למונה מעות, אלא זה שאפשר לספור במהירות זה רק כשהשטרות הם מסוג אחד, אבל אם צריך לספור סוגי כסף שונים, כמו שקלים דולרים ושטרלינג, ויש לו שטרות של מאה ושטרות של חמישים ושל עשרים, אז אי אפשר למנות במהירות, וזה הכוונה שבתפילה כל מלה הוא ענין בפני עצמו, ואנשי כנסת הגדולה כיוונו בה כל מיני כוונות, וזה הפירוש כמונה מעות.

פרשת בלק 104 פסוקים. הפסוק: "והיה שארית יעקב" (מיכה ה').

הדלקת הנרות: 7:10 אבות פרק ו'

שקיעה: 7:50 מוצאי שבת: 8:30 ר"ת: 9:02. סוף זמן ק"ש מג"א: 8:15

אליכטיגין פריילאכין שבת קודש

תמוז כ"ה: (1) ז'מני ת'שובה מ'משמשי ר'באין.

(2) ז'כיוזי מ'קדימין ו'עושין ת'שובה.

לעי"נ הגה"צ ר' גרשון אביגדור ב"ר חיים זצ"ל נלב"ע י"ג תשרי תשנ"ב